బంధ మోక్షములు

రామచిలుక పంజరములో బంధింపబడి యుండుట చూచుచున్నాము. స్వేచ్ఛా వాతావరణములో పుట్టి, పెరిగి, ఏదో కారణాన, ఎవరో బంధించుట వలన అది బందీ అయినది. అటులనే మనము కూడ అఖిలాండ కోటి బ్రహ్మాండ నాయకుడైన ఈశ్వర స్వరూపులమైయుండి కూడ, చిన్న ఎముకలగూడుతో, చర్మ, మాంసాదులతో ఆవరింపబడిన అస్థిపంజరములో జీవులమై బంధింపబడితిమి. అయితే రామచిలుకను ఎవరో బంధించిరి. కాని మనకు మనవే బందీలమైతిమి. రామచిలుక బంధింపబడుటకు ముందు, బంధింపబడిన తరువాత, ఒక వేళ విడుదలైతే, ఆ తరువాత కూడ దాని స్వరూపమొక్కటిగానే యుండును. కాని మన విషయంలో మాత్రము యీ దేహమందు బందీలము కాకముందు, అయిన పిదప మన స్వరూపములు వేరువేరుగా నుండును. సకల ఉపాధిరహితమునూ, సర్వశక్తి సంపన్నమైనదియూ, ఆద్యంతములు లేనిదియూ, శుద్ధమైనదియూ, అనిర్వచనీయమైనదియూనగు చైతన్య రూప పరమాత్మయే మన మొదటి స్వరూపం. ఇప్పుడు దేహోపాధితో కూడి, అల్పశక్తితో, ఆద్యంతములు కలదిగా, అవిద్యామలిన ప్రధానమై, పరిమితమై, సుఖదుఃఖాలతో కూడిన సంసారిగా బందీకృతులమైనాము. కారణములేమైననూ మనము సహజస్థితిని కోల్పోయి, వికృత రూపమును దాల్చుచున్నాము. కారణము తెలిసినచో కార్యరూపమగు యీ జీవత్వమును నశింపజేసుకొనగలము.

కృశోఽహం దుఃఖబద్ధోఽహం హస్తపాదాది మానహమ్
ఇతి భావానురూపేణ వ్యవహారేణ బధ్యతే
నాహం మాంసం న చాస్థీని దేహాదన్యః పరోఽస్త్యహమ్,
ఇతి నిశ్చితవానంతః క్షీణావిద్యో విముచ్యతే (మహోపనిషత్ 4-21)

“నేను కృశించువాడను. దుఃఖముతో బంధింపబడుచున్నాను. హస్తపాదములతో కూడిన వాడను” అని మానవుడు తనకు తానుగా ఊహించుకొని వ్యవహరించుటచే బంధింపబడుచున్నాడు . కాని “నేను మాంసమూ కాదు, ఎముకల గూడునూ కాదు, ఈ శరీరము కంటే విలక్షణమైనవాడనై యున్నాను” అను జ్ఞానముతో అవిద్యను క్షీణింపజేసుకొనినచో ముక్తుడగుచున్నాడు.

యథార్థమునకు కేవలం చైతన్య శక్తి స్వరూపుడై యుండి కూడ తానొక మాంస పిండమని భావించుకొనుటయే బంధములన్నిటికీ కారణము. ఇట్టి అధ్యాసకు కారణము తన జ్ఞానమును వ్యతిరేక దిశలో నడిపించుటయే. దీనినే విపరీత జ్ఞానమందురు. తనలోని జ్ఞానం 'ఉన్నది ఉన్నట్లుగా' పదిలంగానున్నచో యీ విపరీత జ్ఞానముకు అవకాశము లేదు. గాలిలో ఉంచిన దీపము కదులుటచే కాంతి తగ్గి, మసకబారి, యథార్థమును గోచరింపజేయుటకు సరిపడు కాంతి లేక త్రాడును పాముగాను, స్తంభమును పురుషునిగాను భావించి భ్రాంతి చెందుటకు అవకాశము కలుగుచున్నది. వాయు చలనము లేని దీపము ప్రకాశవంతమగునట్లు, మన శరీరములో కూడ ప్రాణవాయు సంచారము లేని స్థితిని పొందినచో, నిజస్థితిని తెలుసుకొనగలము.

వాయునా జాయతే మేఘః పునస్తేనైవ లీయతే
మనసా కల్పతే బంధః మోక్షస్తేనైవ కల్పతే **(మనుస్మృతి)**

వాయువు వలన మేఘము సూర్యునికి అడ్డముగా వచ్చి, కాంతిని తగ్గించుచున్నది. మరల అదే వాయువుతో మేఘమును తొలగించినచో, సూర్యుడు యథా ప్రకారము ప్రకాశించుట తెలిసినదే. అదేవిధముగా మనసుచే ఏర్పడిన బంధము మరల అదే మనసుచే తొలగింపబడి మోక్షము కలుగుచున్నది.

మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః
బంధాయ విషయాసక్తం ముక్తిః నిర్విషయగ్ం స్మృతమ్ **(అమృత బిందూపనిషత్ -2)**

బంధమోక్షములకు కారణము మనస్సే. బాహ్య ప్రాపంచిక విషయాసక్తి బంధమునకూ, నిర్విషయ స్థితి మోక్షమునకూ కారణమగుచున్నది. వాయువు చేతనే మనసు బహిర్ముఖమై మనలను ఇంద్రియార్థములగు శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములందు బంధించుచున్నది.

'ఇంద్రియైః బధ్యతే జీవః ఆత్మానైవచ బధ్యతే' **(మనుస్మృతి)**

ఇంద్రియములతో బంధింపబడుటవలన జీవుడు, వాటి నుండి వినిర్ముక్తుడగుటచే ఆత్మస్వరూపుడు అగుచున్నాడు.

ననిజం నిజవద్భాతి అంతఃకరణ జృంభణాత్
అంతఃకరణ నాశేన సంవిన్మాత్ర స్థితోహరిః

సంవిన్మాత్ర స్థితశ్చాహం అజోస్మి కిమతః పరమ్ (స్కందోపనిషత్ -2)

మనో బుద్ధి చిత్తాహంకారములను అంతఃకరణము విజృంభించుటచే 'ఉన్నది ఉన్నట్లుగా' గోచరించుట లేదు. ఉన్నది (బ్రహ్మము) లేనట్లుగాను, లేనిది (జగత్తు) ఉన్నట్లుగాను తోచు విపరీత జ్ఞానము కలుగుచున్నది. అంతఃకరణము నాశనమైనచో, ఆ హరి జ్ఞానస్వరూపుడనియూ, పుట్టుక లేనివాడనియూ, అతనికీ తనకి భేదము లేదనియూ, తానుకూడ పుట్టుక లేనివాడని తెలుసుకొనుటచే బంధవిముక్తుడగుచున్నాడు.

'ఆత్మస్వరూపావస్థానం ముక్తిరిత్యభిధీయతే' (శివగీత 10-38)

జీవుడు తన నిజస్థితియగు ఆత్మస్వరూపుడగుటయే మోక్షమని చెప్పబడుచున్నది.

అంతఃకరణ మెట్లేర్పడుచున్నది?

ఆత్మన ఆకాశ స్సంభూతః ఆకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః
అగ్నేరాపః అద్భ్యః పృథివీ తాని పంచతన్మాత్రాణి త్రిగుణాని భవంతి
(పైంగలోపనిషత్ 1-4)

నిర్గుణస్థితిలోనున్న ఆత్మ చిదాకాశమయ్యెను. చిదాకాశమనగా (చిత్+ ఆకాశం అనగా ప్రకాశం+ఆకాశం) ప్రకాశముతో కూడిన ఆకాశము. ఆకాశము నుండి వాయువు, వాయువు నుండి అగ్ని, అగ్ని నుండి జలము, జలము నుండి పృథివి, శబ్ద స్పర్శ రూప రస గంధములు, సత్వరజస్తమో గుణములు ఏర్పడినవి.

అథాకాశస్య భూతస్య సార్థం జ్ఞాతేతి కథ్యతే
తస్యార్థంచ చతుర్భాగాన్ కృత్వా సమ్మిశ్ర మాచరేత్
పవనే మిళితాకాశం భాగం మానస ఉచ్యతే
అనలే మిళితాకాశం బుద్ధిరిత్యభిధీయతే
జలేతు మిళితాకాశం చిత్త మిత్యభిధీయతే
పృథివ్యాం మిళితాకాశం అహంకారమితీరితమ్ (విష్ణుయామలం)

చిదాకాశము సగభాగమై, పైభాగము జ్ఞాత (తెలుసుకొనేవాడు) గాను, క్రిందిభాగము నాలుగు భాగములై, 1/8వంతు ఆకాశం వాయువుతో కలిసి మనస్సుగాను, 1/8వంతు ఆకాశం అగ్నితో కలిసి బుద్ధిగాను, 1/8వంతు ఆకాశం జలంతో కలిసి చిత్తముగాను, 1/8వంతు ఆకాశం భూమితో కలిసి అహంకారముగాను ఏర్పడుచున్నది.

ఈ విధంగా పైనుండి క్రిందకు సృష్టి ఏర్పడి, పంచభూతములుగాను, అంతఃకరణ చతుష్టయంగాను, త్రిగుణాత్మకమగు మాయగాను మార్పు చెందుతున్నది. ఈ సృష్టి పిండాండమగు శరీరము లోపల, బ్రహ్మాండమగు శరీరము వెలుపల ఒకేసారి ఏర్పడుచున్నది. అనగా శరీరమూ, జగత్తూ ఒకేసారి ఏర్పడుచున్నవి. వ్యష్టి రూపమైన జీవుడు శరీరమును, జగత్తును ఒకేసారి చూచుచున్నాడు. తనను తాను మరచి శరీరధారినిగా భావించుకొనుచూ, జగత్తును అన్యముగా చూచుచున్నాడు. సర్వజ్ఞుడు, సర్వవ్యాపకుడు యగు పరమాత్మయే కించిజ్ఞుడుగాను, వ్యష్టి జీవాత్మగాను ఏర్పడినాడు. అనగా విశాలమగు కొండ అద్దమందు కొంచెమైనట్లగుపడుచున్నది. అంతఃకరణమను అద్దమేర్పడుటచే పరమాత్మ కొంచెమై తోచు జీవాత్మగా ప్రతిబింబించుచున్నాడు. అద్దమును నాశనము చేసికొనినచో ఇదియే ప్రతిబింబము బింబమగు పరమాత్మయందు ఐక్యమగుచున్నాడు. అద్దమున్నంత వరకు ప్రతిబింబిత జీవాత్మ షడూర్ములకు లోనై జన్మలెత్తుచునే యుండును. శోకమోహములు, క్షుత్పిపాసలు, జననమరణములు ఈ ఆరింటి (షడూర్ములు)తోనే జీవుడు బంధింపబడుచున్నాడు. కావున అంతఃకరణము నాశనము కానిదే జీవునికి బంధవిముక్తి కలుగదు. పంచభూతములలో క్రియాత్మకమగు వాయువును ఉపయోగించి, సృష్టి క్రమమును లయ క్రమముగా మార్చివేసినచో అంతఃకరణము నాశనమగును. వాయుసాధన ద్వారా అనగా వాయుమధనము ద్వారా అగ్నిని రగుల్గొల్పి, భూతత్వము నుండి జలము, జలము నుండి అగ్ని, అగ్ని నుండి వాయువు, వాయువు నుండి ఆకాశము వైపు ఊర్ధ్వముగా మన జీవశక్తి యైన వాయువును పయనింపజేసినచో, సృష్టి లయింపబడి, జీవాత్మ పరమాత్మయందు ఐక్యమగును.

'వాయునాసహ జీవోర్ధ్వ జ్ఞానీ మోక్షమవాప్నుయాత్' **(వేదాంత పంచదశి)**

ఉత్తరాऽభిముఖో భూత్వా స్థానాత్ స్థానాంతరం క్రమాత్
మూర్ధ్న్యాధాయాత్మనః ప్రాణాన్ యోగాభ్యాస స్థితశ్చరన్ **(త్రిశిఖి బ్రాహ్మణోపనిషత్ -15)**

కావున, పై శ్రుతుల ననుసరించి ప్రాణవాయు సాధన అనగా ప్రాణాయామ సాధన చేతనే వ్యష్టిజీవాత్మ సమిష్టి పరమాత్మయందు ఐక్యమై బంధ విముక్తి నొందుచున్నాడని తెలియుచున్నది.

కావున, మోక్షమనునది నిరంతర సాధన ద్వారా ప్రాప్తమగునే కాని, మాటలతో కాని, కేవల స్థూల విచారణతో కాని, లేదా పరధర్మములగు ఇతర బాహ్యసాధనల వలన గాని ప్రయోజనం లేదు.

నమోక్షో నభసః పృష్ఠే న పాతాళే న భూతలే
సర్వాశా సంక్షయే చేతః క్షయో మోక్ష ఇతీర్యతే (అన్నపూర్ణోపనిషత్ 2-3)

మోక్షమనునది ఆకాశమందు కాని, పాతాళమందు కాని, భూమియందు కాని, స్వర్గమందు కాని లేదు. మనసు నందుగల సర్వ కోరికలు సంపూర్ణముగా నాశనమగుటయే మోక్షమని పిలువబడుచున్నది.

'యోగేన గత కామానాం భావనా బ్రహ్మ చక్షసే' (ఉత్తరగీత 1-9)

యోగము వలననే కోరికలను దాటి బ్రహ్మభావన పొందగలరు.

ఆత్మలోన నాద మాలించి ఆలించి
ఆశలందు చిక్కడాదియోగి (శ్రీ యోగి వేమన పద్యం)

ప్రణవ ధ్వని (ప్రాణాయామంలో) వింటూ వింటూ ఉండగా కోరికలు (దృశ్య ప్రపంచం) దాటి ఆత్మస్వరూపుడగుచున్నాడు.

శబ్ద బ్రహ్మణి నిష్ణాతః పరంబ్రహ్మాధిగచ్ఛతి (అమృత బిందూపనిషత్ -17)

యోగసాధనలో జనించు ఓంకార నాదమందు మనస్సు నుంచినచో, అది పరబ్రహ్మము నందు లయింపజేయుచున్నది.

ఓంకారం బిందు సంయుక్తం నిత్యం ధ్యాయంతి యోగినః
కామదం మోక్షదం చైవ ఓంకారాయ నమోనమః (శివషడక్షర స్తోత్రం)

ఇహ పర సుఖములనిచ్చు యోగము వలననే బంధ విముక్తి కలుగుచున్నది. అట్టి ఓంకారమునకు నమస్కారము.

బ్రహ్మర్షి సద్గురు శ్రీస్వామి రామానంద పరమహంసల వారి
మహా సమాధి, కామన్నవలస